A 5758.

830

Arroteggeminne

kuida Tallinna

Pea-Piibli-Koggoduse

ja

Abbi-Koggoduste

läbbi

pühhad kirjad

meie armsa Maa-rahwale on jäggatud.

EESTI KIRJANDUSE SELTS Tartus

EESTI RAHVA MUUSEUM

Neljas jäggo.

den. 16.ten Detsember 1851.
von Hasselblat g. R.

Tallinnas 1851 aastal,

trükkitud Lindworsi pärriatte kirjadega.

Ist zu drucken erlaubt worden.
Im Namen der Civil-Oberverwaltung der Ostsee-Provinzen
Gouvts.-Schuldirector Baron v. Rossillon,
Censor.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu
38005

„Eks teie ial olle luggenud: wäetimatte ja immewatte laste ſuuſt olled ſinna ennesele kituſt walmistanud", nenda ütleb Önnisteggia Matt. 21, 16 üllematte, Preestride ja kirjatundjatte wasto. Agga kui ſinna ep olle weel mitte näenud mil wiſil Jsſand ſedda ſanna toeks teeb, ſiis minne ühhe koli majasse, kus pisſokesſid lapſi öppetakſe, ja panne need kennad laulud tähhele, mis ſeal halleda ja armſa hälega Önnisteggiale laultakſe, kes on tulnud, wannad lapſeks ja lapſed önſaks teggema. Agga minna tahan ſulle üht jutto könneleda, kuſt ſinna woid öppida, kuida Önnisteggia laſte kituſe häle läbbi wannemate ſüddamed ligutab ja neid omma pole tömbab. Jah, Jsſand armastab wägga lahkeste!

Weike Mart läks ühhel hommikul waeſte laſte koli, kus wäetimad lapſed, — nelja, wie, kue aaſtaſed, — öppetakſe, Jummala ſanna kuulma ja laulma, ja tähhele pannema; wahhel antakſe neile ka aega teine teiſega jutto aiada ja mängida. Senna tulleb igga pääw üks söber, ei mitte ſuurt ſuggu mees, waid allandik innime, kedda Jeſuſe armastus waeſte laſte jure juhatab. Lapſed on lahked temma wasto, andwad kät ja terretawad julgeste. Ja ſelle mehhe ſüdda römuſtab nende ülle ja temma mängib nendega, aiab nendega jutto ja kuleb heldeste nende könnet, kingib igga lapſele ka pildikeſt, kus kaunis ſalmike alla pandud. Pildike on laſtele römuks, agga ſalmikeſt öppiwad pähhä. Mees ſelletab neile pildid ärra ja loeb igga ühhe ſalmi ette, ja hakkab laſte ſelt-

sis neid pähhä öppima. Mardil on hea pea ja kui launa aeg kä, siis salm ka jo temma peas. Agga mis se siis öppetas? Pildi peale olli malitud üks weike laps laua äres, ja loeb Piibli ramato seest mis lahti tehtud. Ja alla on need sannad pandud: „Kui Piibelt polle maias leida, siis maja luggu kolle kül. Seal waenlane woib ennast näita. Ei Jummal polle mitte seal. Oh innime, oh innimenne. Et kurrat murda sind ei sa, siis wötta omma höbbe rahha, Ja nona Piibli sulle ka.

Mart lähhäb joostes koio emma jure: emma wöttab tulda römoga terretada, ja Mart näitab omma pilti ja loeb omma salmikest. Agga emma süddame peale waub kiwwi koorm — neil polnud Piibelt maias. Kui leriſt lahti sai, siis risti emma kül murretses temmale Piibelt; agga kui wimati teise kohha peale ellama läksid, siis ramat kaddus ärra, ja ep olnud weel mitte teine noutud. Temma mötleb omma wannematte peale ja tulletab mele, kuida nende maias igga öhto üks salm sai loetud ja palwet tehtud. „Oi, oi, öhkas temma, meie maias teine luggu", ja wessi tulli temma silmi. Mart watab immetelledes emma peale ja ütleb: Eideke, kas loen omma salmikest? — Ja wiwimatta hakkab temma peale ja ütleb: „Kui Piibelt polle maias leida —" agga emma kelab tedda luggemast. Agga lühhikese aia pärast ütleb Mart isseenneses: „Siis maia luggu kolle kül". Ja emma lööb silmad ringi, kas on maias kolle ja kassimata. Siis tulleb mele, kuida wimati mehhega nouklenud ja kuida südda wihha täis olnud teine teise wasto; ja weel monda tulletab mele: agga need mötted on terrawad kui okkad, kui tigge linno perre. Ja kui Mart weel loeb: „Ei Jummal polle mitte seal", siis hakkab emma tundma, mis wigga on ja kui wägga sest kahjo on. Ja wimaks nagu Önnisteggia isse hüab: „Oh innime, oh innimenne". Ja se sanna ei anna rahhu, et peab mehhele räkima. Mees kuleb temma palwet ja naene weel selsammal öhtul otsib taggawarraks pandud rahha, lähhäb joostes öppetaja jure, ostab Piibli ramato ja ruttab römustades jälle koio. Ja hakkab nuttes Mardi ümber kaela, kui tahhaks tedda tännada; ta armastab omma poega weel ennam kui enne. Ja Önnistiggiat ei jätnud temma ka mitte tännamatta, et temma lapsed ja laste läbbi meid önnistab, kes lapsed omma jure kutsub wannematte läbbi ja wannemad laste läbbi.

Kas ramat kül peti nurkas? Ei mitte, waid seisis allati lahti ja satis iggawesse ello wilja!

Noh, armas luggeja, kas se jut on ka so mele pärrast? Sa loed sedda kül, agga sa pead ka näitma, mis öppetust sinna sest leiad. Ehk sa tead üht ehk teist, kelle maias weel ep olle Piibelt, kennel polnud tännini joudo sedda ramato osta: wötta kätte ja juttusta temmale weikest Mardist, kuida temma emma süddant lahti teggi, et emma sowis ja ka joudis Piibli ramato osta. Ja kui monni sei peaks tundma, et temmal sest wigga olnud, et temma tännini Jummala sanna ep olle ommas maias prukinud: siis öppeta tedda tähhele pannema temma ennese wäljast ja seest piddist ello ja ello wisid, temma lotust ja kartust, temma armastust ja noudmist, et temma silmad woikid lahti minna ja temma selgeste tunda, mis se sanna ütleb: „kui Piibelt polle maias leida, siis maia luggu kolle kül, seal waenlane woib ennast näita, ei Jummal polle mitte seal". Sest se on nüüd keikile teada: Jummal on keige önne andja ja keige rahho seatja, ni hinge kui ihho polest: temma peastab hinge patto wöllast ja hukkatust omma kalli armo läbbi Jesuse Kristuse ärraleppitamisse pärrast, et keik koormatud ja waewatud hinged hingamist leidwad. Jummal aitab ja kergitab keik ihho hädda ja waesust omma iggapäwaste heateggemiste läbbi, et temma lasseb päikest paista ja wihma saddada ja önnistab maad ja sinno palle higgi, misga sinna pöldo harrid ja omma seatud tööd teed. — Agga sest ei holi Jummala kartmatta ja uskmatta innimessed mitte, kaebawad tühja ja nurrisewad rummalaste, et aeg wägga raske ja nou ei hakka kuhhugi. Nemmad ei tunne omma pärrist wigga, et nemmad Jummalast on ärra tagganenud, ja temma sannast ja tahtmisest ei holi nemmad ühtegi. Kui neil ka Jummala sanna ramatut maias on, siis nad ei loe sedda, ja kui nemmad ka loewad ehk käiwad ka kirriku kuulmas: siiski südda on tuim ja ei wötta sest ossa, ehk wabbandab ennast, et ep olle aega, ehk et ei oska luggeda, ehk ep olle sedda, kes öppetaks, ja nenda mitmed tühjad wabbandamised. Lasse, ma juttustan sulle weel nattoke ühhest kerjaja sandist, ja katsu sinna sest juttust öppetust wötta.

Üks waene sant olli wiggane ja käis kahhe karguga. Päwa otsa temma köndis waese waewalt kerjamas möda innimessi ja ühto tulli temma jälle ömaiale ja heitis hölge

peale puhkama. Miks siis Jummal nisugust waest innimest weel lasseb ellada, kelle toit on nälg ja kelle iggapäwane leib on hädda? Agga se on rummal mõtte, mis ükski ei tohhi süddamesse wotta egga üttelda, waid peab lämmatama: sest Jummal armastab waesi nisammoti ja neid isseärranis, et ta neid woiks rikkaks tehha. Ja monni sant on ka rikkas kül, et ka üllemad woiksid temma käest kerjada. Agga panne nüüd sedda luggu tähhele.

Seal sammas maias, kus sant käis kortlis, ellas ka üks kingsep. Ja mitto kord, kui kerjaja pimmedas koio tulli, siis aitis ja juhhatas tedda kingsep. Nenda said mollemad tutwaks ja sõbraks. Sest hädda ja waesus teeb tutwaks ja sõbraks.

Uks pühha pääwa õhto panni kingsep künla põllema ja hakkas Taweti laulo ramato sest luggema. Kerjaja tulleb sedda maid koio ja otsib waewalt omma kohta ja kingseb aitab tulda. Kerjaja ütleb: Kirrikoaedas ep olle sedda waewa ennam! Oh ollekśin seal kuus jalga mulla al! Mis sa tühja rägid, ütles kingsep; tulle minno tuppa, siin on soem ja künal annab walgust. Kerjaja astub sisse, istub ahju pingi peale ja kaebab omma waest luggu. „Mis sul wigga, ütleb temma kingseppa wasto, sul on terwed jallad ja woid tööd tehha, et polle tarwis kerjada. Ja kui on õhto, siis wõttad ramato ja loed. Agga minna ei oska luggeda, ollen aina üksi: argdus kippub peale".

Kingsep wastab: Nabrimees, polle tarwis arraks miñna, sest se on pat: Jummal on taewas. Agga kui sa luggemist kahhetsed: siis woid sinna sedda ka weel õppida.

„Mis jut se on? kuida minna wanna weel õppin luggema", ütles kerjaja. Miks mitte, wastus kingsep. Kui lapsed, kes alles rummalad iggapiddi õppiwad, miks sinna ei peaks õppima.

„Agga kes wõttaks waewaks, mind õppetada".

Minna lubban sind õppetada, ütleb kingsep. Kui sa tahhad, siis hakkame tänna kohhe peale.

Kerjaja naeras, et silma näggo kül jo kurbduse läbbi kortsus olli. Noh hakkame siis peale. Näita, et sinna tark koolmeister olled, ütles mehhike.

Sepeale wõttab kingsep kriti ja teeb tähhed laua peale: a ja b ja m ja n, ja nenda keik teised. Ja et kerjaja süddamest püdis õppida, siis sai temma need tähhed pea kätte

ja teisel pühha päwal hakkas temma jo werima. Neil ep olnud teine ramat, kui Piibel ja hakkasid Luka Ewangeliumist peale sanna sannalt holega läbbi werima. Ja essimesel öhtul werisid essimeseſt peatükkist wiis essimeſt salmi, et kerjaja wägga immeks pauni ja muud ei noudnud, kui et soaks keik se peatük luggeda. Seſt enne temma ei teadnud ki, et Jummala sanna ka sünniks luggeda. Kui kingsep raatsis ilma ramatuta olla, siis andis temma omma Piibelt ni kauaks kerjajale luggeda, ja kerjaja lugges keige holega, ja Elisabeti ja Maria luggu olli temma meleſt wägga armas. Sedda temma lugges igga homiko, enne kui temma kerjamise peale wälja läks, ja iggakord, kui temma middagi unt olli jure öppinud, olli temma südda paljo lahkem ja röömsam, kui olleks suurd kingitust sanud. Seſt tännini temma ei teadnud ki, mis tarwis tedda siin ma peal peeti, ja hirm kippus peale, kui uus pääw hakkas. Agga nüüd hakkas temma arro sama, et innimisel ka surrematta hing sees on, ja hakkas wärrisema, et keik omma ello ilma Jummalata, kui meleto weis, olli ellanud, kui ei peaks innimisel muud möttet ollema, kui köht ja köhho tarwidus.

Üks nelja pääw homiko lugges kerjaja Luka Ewangeliumi teiseſt peatükkist, kuida Maria omma pühha last templisse wiis ja kuida wanna Simeon tedda omma süllesse wöttis ja ütles: Issand nüüd lasseb sinna omma sullast rahhust ärramiñna omma sanna järrel: Seſt minno silmad on sinno önnistust näinud, mis sinna olled walmistanud keige rahwa nähhes, walgusseks, pagganad walgustama, ja omma Israeli rahwa auuks". Nende sannade läbbi tulli kerjaja südame sisse ni maggus lotus, kuida temma enne ilmas ei tunnud, ja temma meleſt olli, kui olleks üks söber taewas tedda ootnud, ja kui peaks temmagi wanna ea sees önnisteggiat leidma. Ja temma räkis seſt asjast ka kingseppale ja kingsep kinnitas temma lotust, ja lissas weel senna jure, kuida temma isse olli önnisteggiat leidnud. Wimaks küssis temma: kas sa lubbad ka tullewal pühha päwal kirrikule tulla? — Ei mitte, wastus kerjaja! — Miks pärraſt mitte, küssis jälle kingsep? — Mul ep olle kölboliſt riet selga panna. — Kas sa tahhad agga uhke riettega Jummala ette miñna? — Ja kingsep wöttab Piibli ramat kätte, Luka 14 peatük, mis sureſt öhto sõmaaiast könneleb ja loeb: „Minne warsi wälja linna laia ulitsatte ja poikulitsatte

peale ja to seie sisse waesed ja wiggased ja jallutumad ja pimmedad, ja minne wälja tede peale ja aedade äre ja sada neid sisse tullema, et minno kodda täis saaks". Mis sa arwad, ütleb kingsep, kas Issand Jummal loeb järrele, kui mitto auko so kue sees on? Ja mis sinna kirikus teisteſt luggu pead, kui agga ükspäinis Jummalaſt?

Minna tullen sinno seltsi, ütles kerjaja, ja nenda läks temma ka pühha pääw kirikule. Kui tulli wärristus peale, kui kirriko ukseſt sisse astus: seſt ta olli omma meleſt wägga kölwato; ja kui temma käis leiba pallokeſt kerjamas, siis temma kül seisis innimeste uste ees ja otis wihma ja tule käes, ja nüüd tulli temma Jummala pühha kotta, nago kölwaks temma senna! Se panni tedda wärrisima, temma istus nurkas, kargud seisid seina naal püsti, ja kingsep istus temma körwas. Öppetaja teggi jutluſt neiſt sannadeſt: „Waim on, kes ellawaks teeb; lihha ei kölba kuhhogi: need sannad, mis ma teile rägin, need on waim ja on ello". Ja Öppetaja süddames olli Jummala sanna ja se pärraſt olli temma tunnistus waim ja ello, ja temma sannad armsad, kui olleks temma kerjajaga suud suud wasto räkinud, ja temma pattuſt ja Jummala armuſt Jeſuſe Kristuſe sees tunnistanud. Ja kui öppetaja wimaks palwet teggi, siis wois ka kerjaja palwet tehha, esſimenne kord keige ello aial süddameſt, ja wessi jookſis möda pallet mahha. Söbrad ei aianud suurt jutto seſt jutluſeſt, südda olli wägga ligutud; agga koddo luggesid seltsis sedda peatükki, kus jutluſe pohja sannad ülles pandud, Joanese Ewangeliumis 6 peatük, ja wimaks teggi ka kingsep palwet, et südda wägga käskis. Nenda kui sel öhtul ei lahkunud nemmad enne weel mitte. Kerjaja heitis kül asseme peale, agga umni ei tulnud silmi, ja siiski olli temma homiko römus ja süddameſt kinnitud.

Seſt päwaſt on temma teadnud, mis wigga temmal olnud ja et temma ilma Jummala sannata ei woinud ennam ellada. Temma luggemine läks pääw päwalt ikka selgemaks, agga se olli waene, et neil möllemil üks ainus Piibel olli. Kui nüüd kingseppal wähhe joudo olleks olnud, kül temma olleks siis teisele ramato kinkinud, agga temma ei joudnud mitte. Siis tulleb hea nou temma mele. Monne werstа peal linnas on üks Piibli koggudus, kelle noudminne on pühha kirja ramatuid alwalt müa ehk ka hopis ilma hinnata kinkida, et Jummala sanna innimeste kätte saaks

murretsetud. Kingsep rägib sest asjast kerjajale, ja kerjaja peab päwa otsa nou, siis wõttab temma kargud ja hakkab linna pole minnema: kingsep annab ka weel poolt leiba te peale kasa.

Ja suur Jummal laskis sedda te käimist korda minna ja aitis tedda linna sama. Ja temma juhtus ühhe lahke Jummala sanna armastaja mehhega kokko ja se kinkis temmale Piibelt ja nenda läks kerjaja jälle röömsa südamega koio pole: südda olli leidnud, mis waja olli.

Agga üht asja kahhatseb temma weel. Nüüd ma kül tean, — mõtleb temma issenneses — et Jesus Kristus mind alwa ja kõlwato innimest on lunnastanud: agga ma sowiksin sedda kallist römo sanna ka keikile kulutada, et nemmad ka woiksid Jssanda jure tulla, et nende hinged ka saaksid lunnastud. Oh saaksin ommeti ühheainsale sedda kallist önnistust sowida! Mis nou ma pean wõtma, et ma waene kerjaja ollen? Ei ma tahhaks ka ennam kerjada, waid omma waewa läbbi iggapäwast pallokest tenida. Agga kuida ma sedda teen? — Ma tahhan selle õppetaja jure minna, kelle kirrikus minna wimati ollin: ma tahhan temmaga nou piddada: kui temma woib, siis aitab temma mind. Temma lähhäb nüüd jonega õppetaja jure, rägib keik julgeste ülles ja pallub heat nou. Õppetaja ütleb: Mul on kül üks nou, panne tähhele, kas on so mele järrele. Sa nääd, armas sõbber, et mitto tuhhat innimest ilma Jummala sannata ellawad ja ei teagi, et pattused on ja neil Önnisteggiat tarwis on; ei nad lähhä ka kirriko, et neile sedda saaks õõldud. Kas sa tahhad nende jure minna ja neile Önnisteggiat kulutada?

Kuida minna sedda woin? wastab kerjaja.

Õppetaja ütleb: se woib nenda sündida: minna annan sulle mitmesugused ramatud, mis selget Jummala sanna kulutawad, ja sinna pakkud neid rahwale; ehk nad neid ostawad ja loewad.

Agga kui nemmad kerjajat põlgawad ja ei tahha mo käest wõtta?

Olle agga murreta, ütles õppetaja: kül Jummal lasseb korda minna. Katsu agga essiteks. Siin on kaksteistkümmend ramatud: neid woid sinna kinkida, kellele sa tahhad, ja panned ommast südamest üht armastusse ja töe sanna jure. Katsu nenda ja siis tulle jälle mulle räkima, kuida assi korda läinud.

Kerjaja tännas, wõttis ramatud ja läks omma teed. Ja kui kegi temmale andi andis, siis ütles temma: Jummal tassugo taewast! Ja siin sadab nendelegi armastusse eest: wõtke sedda ramatokest, sealt seest leiate parremat, kui kuld ja hõbbe.

Kül rahwas pannid immeks, ja wõtsid ramatud, ja monni maksis ka weel ramato hinda kerjaja kätte. Agga mis kasso nemmad ramatude seest leidnud, sedda innimessed keik ei tea, agga Jummal teab ja temma teeb sedda ommal aial awwalikkuks.

Kui need kaksteistkümmend ramatut ollid ärraantud, tulli kerjaja jälle õppetaja jure taggasi, toob lunnastud hinda mis temma ramatude eest olli sanud, ja ütles: Nüüd on mul julgus, selle tõ peale hakkada: Kül Jummal wõttab aidata. Ja Õppetaja kulas keik holega järrele ja ütles: „Nüüd sa ei pea ennam kerjama minnema, waid pead Issanda kässo wiija ollema ja temma sanna innimeste jures wälja lautama.“ Ja temma andis temmale kotti ja panni Piibli ja muud ramatud sinna sisse, ja nenda läks kerjaja linnad ja allewid ja makohhad läbbi, ja wiis näljastele ello leiba.

Nüüd käib se kerjaja omma kargudega ramatudega ümber, agga temma ei kerja ennam, waid kopputab ukste ja süddamette peale ja ütleb: Eks teie ei tahha Issandat Jesust omma jure wõtta? Parrandage meelt, sest taewariik on liggi tulnud! Ja mitto ukset ja mitto süddamed lähhäwad lahti ja Issand Jesus saab sisse minna.

Agga igga õhto on kerjaja kingseppaga kous, istub temma ahjo äres ja möllemad loewad Piibli ramatust, kust werimist õppinud. Ja kui need kaks kous on, siis tulleb kolmas ka nende hulka! Kas tahhaksid ka nende seltsis olla? Ja kui sa nüüd sedda jutto olled luggenud ja jääd mõttlema, mis se õppetab: kas sinna siis woid öölda, et sinna ei joua ühtegi abbi Piibli koggodusele sata egga woi Jummala sanna ramatud laiale lautada? Mõtle agga selle kerjaja peale, kes karkudega käis. Agga temmal olli Jesus süddames, ja se andis temmale joudo ja julgust. Kas sa tunned Jesust ka? olled sinna ka temmaga sõbraks sanud? Ja, Temmaga on hea, ja joudus tõle hakkada. Sedda temma näitab meile se

läbbi, kuida minnewa aasta aial meie maal Piibli koggoduste läbbi pühha kirja ramatus on wälja lautud. Kule, mis sulle sest woib juttustada.

Tallinna Pea-Piibli-Koggodusse selts on isse arränis püüdnüd selle eest hoolt kanda, et olleks ikka keik suggu Piibli ramatuid sada, et ükski, kes piddi tahtma ramato osta, ei jääks ilma egga otama. Ja neid tahtjaid on ni paljo olnud, et se uus Piibli trük jo hakkab otsa sama ja jälle teine trük hakkatakse teggema. Ja nendasammoti on uus Testament ka ueste trükkitud et wanna trük, mis alles kahhe aasta eest sai tehtud, ka jo pea ärramüdud on. Paljo ramatud said ka rekrutidele, kes meie Eesti-ma gubermangust soldatiks widi, muido kingitud.

Üllepea on Tallinna Pea-Piibli-Koggodusse selts wälja annud: 3721 Pühha kirja ramatud, ühhe aasta aial, mis muist kingitud, muist müdud on. Ja olli saksa ja ma, letti ja some ja rootsi kele ramatud, kas täied Piiblid, kas ued Testamentid ja Taweti laulo ramatud, et selle aasta sees on liggi 2000 ramatut ennam müdud, kui 1849 aastal. Rahha on sisse tulnud peale 2500 rubla höbbedat ja ni sammo paljo ka wäljamaksetud, et agga alla kümnet rubla järrele jänud.

Kui paljo ramatuid maal Abbi-Piibli-Koggoduste läbbi on jäutud, tulleb nüüd teada anda.

1) **Jurø kihhelkonnos** on hilja ka Piibli-Koggodus seatud, ja rahwas römustasid selle ülle ennam, kui olli arwada. 1848 aastal olli jo liggi 900 ramatud seal kihhelkonnas leida, ja woib pärrast kül mitto ramatut jälle ostetud olla. Said senna ka 5 saksa kele ja 15 ma kele Piibelt ja 10 uut Testamenti sadetud, mis jo kohhe said müdud.

2) **Rappla kihhelkonna** Piibli-Koggodus piddas 10 Mihkle kun päwal Piibli pühha. Kirrik olli lillede ja kuuse okstega wägga kennaste ehhitud, paljo künlad pölleside ja rahwast olli wägga paljo kokkotulnud, kes palwes ja süddamelikkus ossasamises Jummala sanna kulutamist tähhele pannid. Neist Testamenti ramatudest, mis laenuks ollid wäljaantud, jäid mitto taggasi tomata: ja nenda jäid ka muist ramatud, mis ollid kinkimise jäuks moistetud, wälja

andmatta. Enne ollid 10 Piibli-Koggoduſe liiget ja nüüd on 18 jure tulnud, kes lubbanud Piibli-Koggoduſe noudmiſt aidata korda ſaata.

Rahha on ſisſe tulnud 123 rub. 73¼ kop. höb. ja wäljaantud 75 rub. 80 kop., et 47 rub. 93¼ kop. järrele jänud. Üllepea on 17 täit Piibelt ja 37 uut Testamenti ärramüdud ja 31 uut Testamenti kingitud.

3) **Nissi kihhelkonna** Piibli-Koggodus on essimesſes aaſtas 38 Piibelt ja 7 uut Testamenti lautanud. Seal on 24 liiget, kes igga aaſta omma andi towad. Üllepea on 67 rub. 61 kop. höb. ſisſe tulnud ja wäljaantud 57 rub. 90 kop., et 9 rub. 71 kop. järrele jänud.

4) **Jürri kihhelkonnas** on minnewa aaſta ſees ennam pühha kirja ramatuid ärramüdud, kui enne, üllepea 19 täit Piibelt ja 27 uut Testamenti; 2 Piibelt ja 1 uut Testament on wäljalaenatud, ja 13 uut Testamenti ärra kingitud. Mitmes maiades on wiſiks woetud, iggapääw Jummala ſanna luggeda ja öppetaja annab igga pühha pääw kantsli pealt teada, miſſuggused pühha kirja tükkid on luggeda, ſelle palwe ſowimisſega, et Issand isſe luggiatte süddamed wõttaks lahti tehha, et ſe ſanna woiks ka nende süddamette ſisſe tungida ja neid täie tundmisſega walgustada, et ni wannad, kui nored öppikſid Jeſuſt armastama. Sel 14 Neäri kuu päwal ſai Piibli pühha petud ja Kosſe öppetaja teggi jutluſt Matteusſe Ewangeliumi 13, 44—50 ſalmiſt, ja koggodus wõttis armastuſega ſedda ſowitud öppetuſt wasto. Neile tulli 55 rub. 82 kop. höb. ſisſe, ja ſeſt on wälja antud 32 rub. 23 kop., ja 23 rub. 59 kop. on Tallinna Pea-Piibli-Koggodusſe kätte läkkitud.

5) **Kosſe kihhelkonna** Piibli-Koggodus woib tännada, et nende tõ hääſti kül on eddaſi läinud. Et kül monned liikmed, kes igga aastaſed annid ollid lubbanud, pitkaldaſed ollid neid toma, et ſedda kül mitto kord ſai nimmetud, — ſiiski on monned ued jälle jure tulnud, et nüüd üllepea 50 liiget on. Piibli pühha peti 24 Mihkli kuu päwa ja Jürri kihhelkonna Öppetaja olli tulnud jutluſt teggema. 15 täit Piibelt ja 52 uut Testamenti on ärramüdud, 10 uut Testamenti ärrakingitud. Üllepea on ſisſe tulnud 79 rub. 87 kop. ja wäljaantud 63 rub., ja 16 rub. 87 kop. on järrele jänud.

6) **Simona kihhelkonnas** peti 17. Mihkli kuu päwal Piibli pühha ja Rappla ja Kullama öppetajad ollid ka tulnud Jummala sanna kulutama. Siis sai ühhe kirriko wöörmündrile, kes hilja ammeti peale seatud, altari ees üks täis Piibel kingitud, et temma isse loeks ja ka teise öppetaks. Nenda said ka monned ued Testamentid kingitud ja talwel laste loetamise jures ollid ka monned Taweti laulo ramatud monne lapsele kingitud mele heaks, et hästi ollid oppinud ja holega kolis käinud. Mitmed on kaua korjanud, et saaksid isse ramato osta; monned nored rahwas, kui pari läksid, noudsid ka Piibelt ehk uut Testamenti kasa warraks; ja waesedki, kes tulli kahjo läbbi keikist ramatudest ollid ilma jänud, said usi kingitud; ja üks 14 aastane waene laps toi need 20 kop., mis ainsaks warraks temmale wannemateſt järrele jänud, ja ostis wannematta mällestuseks uut Testamenti. Seſt keigist on nähha, kui wäggew armastus on! Kül Issand sedda nääb ka! — Neile on 99 rub. 8½ kop. höb. sisse tulnud ja 77 rub. 10 kop. wälja antud, et 21 rub. 98½ kop. järrele jänud. Ramatud on ärraantud: 16 täit Piibelt on ärramüdud ja 1 ärrakingitud, 75 uut Testamenti on ärramüdud ja 7 kingitud, ja 7 Taweti lauloramatut ärramüdud ja 6 kingitud, üllepea 112 Pühha kirja ramatud wälja lautud.

7) **Maarja kihhelkonnas** on tunda olnud, et innimesſed ikka ennam Jummala sanna ramatud noudwad, ja neid mitte ükſi ei osta, waid ka loewad ja öppetuseks tallele pannewad. Siiski on wahheſt ka nähha olnud, kui olleks üks ehk teine sedda walle möttet enneſe sisse wötnud, et paljas Jummala sanna luggeminne sadab taewa riki, ja ei mitte usk Jeſuſe sisse, kelleſt se sanna tunnistab. Seſt öppigo iggaüks, ennaſt tähhele pannema, et omma öigus ja liig julgus ei panneks unnustama, et keik pattused on ja et ükski Jummala sees ei sa öigeks kui agga armuſt usso läbbi Jeſuſe Kriſtuſe sisse: seſt kes tahtwad omma öiguſt kinnitada, neid on Jummala öigusseſt ilma. — Sel 3 Mihkli kuu päwal peti Maarja kirrikus Piibli pühha ja teggi Koiro öppetaja jutluſt. Issand tunnistas omma heldet armo ni wäljas poolt kui seeſt poolt rohkeſte ülles, et igga üks wois seſt pühhaſt römo ja ossa sama. 24 uut Testamenti said altari ees kingitud. Üllepea ollid 27 täit Piibelt ja 102 uut Testamenti ja 5 Taweti laulo ramatud wälja jäutud.

Sisse on tulnud 25 rub. 52¾ kop. höb. ja wälja antud 17 rub. 45¾ kop., ja järrele jänud 8 rub. 7 kop. höb.

8) **Jakobi kihhelkonna** noor öppetaja andis omma koggodusele nou, ka Piibli koggodust assutada, nenda kui teistes kihhelkonnades, et Jummala sanna ramatud wägga tarwis on ja Piibli koggoduste tö Issandast wägga önnistud sanud. Ollid ka palso hingesid ses nous ja heitsid Piibli koggodusse seltsi ja lubbasid igga aassta joudo möda omma andi anda. Nenda sai se uus Piibli koggodus 19. Oktobri kuu päwal assutud ja seatud Pea-Piibli-Koggodusse polt. Monne kuuga korjasid 91 rub. 89 kop. höb.; sest rahhast said jälle 87 rub. 20 kop. ärratarwitud ja 4 rub. 69 kop. jäid weel järrele. Kolme kuu aial said 33 täit Piibelt ja 95 uut Testamenti ärra müdud, ja peale sedda Joulo pühhal 12 uut Testamenti waestele kingitud.

9) **Rakwerre kihhelkonnas** on 25 täit Piibelt ja 50 uut Testamenti müdud, ja 163 uut Testamenti rekrutidele kasa antud, 7 rub. 60 kop. höbbe rahha on sisse tulnud ja ni sammo palso jälle ärra tarwitud.

10) **Riggola kihhelkonnas** on nüüd jubba 171 täit Piibelt ja 286 uut Testamenti, üllepea 457 pühha kirja ramatud wälja jäutud.

11) **Jöhwi kihhelkonnas** sai teine Piibli pühha 23 heina kuu päwal petud ja olli ka üks woeras öppetaja tulnud Jummala sanna kulutama. Pühha kodda olli wägga illusaste ehhitud, ja rahwa hulk, mis ligidalt ja kaugelt kokko tullid, olli weel surem, kui teisel aastal, et keik ei mahtunud kirrikusse, ja uksed ja aknad lahti ollid, ja mitto ka reddelidega püüdsid aknade liggi tungida Jummala sanna kuulma. Löppetuseks said 104 uut Testamenti waestele ja lastele kingitud. Üks tallo mees kinkis 3 rub. höb. selle sowimisega: olgo se pagganatte jäuks! „Oh kui ka üks paggan saaks tunnistama: et Jesus Kristus, se Issand, on ka minno eest kannatanud ja surnud"! Üks waene lesk, kellele Piibli pühhal Testamenti ramat olli sowitud, ei sanud haigusse läbbi isse tulla, ja sai sedda pärrast jälle kätte. Siis ütles temma, et olli metsa läinud marjale, et saaks ka monned koppikad korjada. Temma juhtnud tedre linno näggema ja lind ei kartnud mitte, nenda et käega tedda olli kinni wötnud. Wata sel wisil sai temma rahha, mis tem-

ma hea melega wois Piibli koggoduſe kaſuks anda. Wötke, ütles temma, ſedda nattokeſt: „kül Jummal teab, kui ſuur wölglane minna temma wasto ollen“. 59 täit Piibelt ja 562 uut Testamenti on wälja jäutud: 359 rub. 91 kop. on ſiſſe tulnud, 249 rub. 55 kop. on wälja antud, ja 110 rub. 36 kop. on järrele jänud.

12) **Ambla kihhelkonnas** mullo on 42 täit Piibelt ja 16 uut Testamenti ärramüdud, ja 3 uut Testamenti weel ärrakingitud. Rahha olli neil üllepea 21 rub. 35 kop. höb. ja ſe keik on ka ärra tarwitud. Piibli pühha ep olle mitte petud, et rahwas jo paljo rahha kirriko altari ehhitamiſe jures ollid kullutanud.

13) **Jerwa Jaani kihhelkonnas** ſai wiimſel Nelli pühhi päwal keik Piibli koggoduſe liikmed noupiddamiſe tarwis kokko kutſutud, ja ſaid 1 ſakſa kele Piibelt ja 8 maa kele Piibelt ja 20 uut Testamenti jäggatud. Tullid ka weel 13 koggodusſe liiget jure. Rahha olli neil üllepea 38 rub. 52 kop. ja ſeſt ſai wäljaantud 21 rub. 85 kop., ja järrele on jänud 16 rub. 67 kop. höb.

14) **Maddikſe kihhelkonnas** peti Piibli pühha 12 Talwe kun päwal ja ſel päwal korjati 46 rub. 60 kop. höb., ja on 75 täit Piibelt ja 77 uut Testamenti jäggatud, ja üks moisnik ſowis omma walla 21 perremeestele iggaühhele uus Testament jädawaks mällestuſeks, ja nenda on liggi kaks oſſa keige kihhelkonna perredeſt ramatud ſanud, agga üks oſſa on weel ilma.

15) **Koiro kihhelkonna** Piibli pühha peti 24 Mihkli kun päwal ja Maarja Öppetaja teggi jutluſt Luka Ewangeliumiſt 17, 11—19. Öppetaja ſelletas Piibli koggodusſe tööst ja räkis ka ſeſt Jummala armuſt, kuida temma pühha ſanna Paggana rahwa ſeas römoga wasto woetakſe. Neil olli 52 rub. 50 kop. höb. rahha, ja ſe on keik ärratarwitud, et 9 rub. 15 kop. ka Tallinna Pea-Piibli-Koggoduſele ſaid läkkitud. Üllepea on müdud 16 täit Piibelt ja 22 uut Testamenti, ja ärrakingitud 3 täit Piibelt ja 5 uut Testamenti.

16) **Tärri kihhelkonnas** on minnewa aasta ſees 19 täit Piibelt ja 30 uut Testamenti ärramüdud; monned neiſt on ka neile, kes tulle kahjo läbbi ramatudeſt ilma jänud, muido kingitud. Üllepea on 686 pühha kirja ramatud ſeäl kihhelkonnas leida, ſiiski weel ſurem oſſa perre majaſid on ilma ramatuta.

17) **Kullama kihhelkonnaſt** on luggeda, et woiwad tännos ja römoga tunnistada, kuida Issand heldeste Piibli koggoduſe tööd on önnistanud; et kül ep olle wägga paljo ramatuid jäggatud, ſiiski ſe ello ſanna on mitme ſüddames ka aſſet leidnud ja ellawaks ſanud, et mitto on tunnistanud, et neile Jummala ſanna ſureks troostiks ja waimo jahhutamiſeks ja uſſo kinnitusſeks ſanud. Nüüd on ſeal 43 Piibli koggoduſſe liiget.

Sel 15 Roja kuu päwal piddaſid Kullamal Piibli pühha, ja et ilm kül pahha ja külm olli, ſiiski tulli paljo rahwaſt kokko. Rappla öppetaja teggi ſel päwal jutluſt. Selle päwa mälestusſeks ſaid 3 täit Piibelt ja 10 uut Testamenti waeſtele, kes iſſe Jummala ſanna armaſtajad on, ärrakingitud. Wälja laenatud on 6 täit Piibelt ja 1 uus Testament, ja neid ramatut peab teiſel Piibli pühhal jälle nähha todama. Ärra müdud on 53 täit Piibelt ja 41 uut Testamenti, nenda et üllepea 107 ramatud on lautud. Neile on rahha ſiſſe tulnud: 105 rub. 62¾ kop. höb., ja ſeſt on wäljaantud 77 rub. 35 kop., et 28 rub. 27¼ kop. weel järrele jänud.

18) **Lihhola ja Kirrewerre kihhelkonnades** on Jummala wäggew arm ja ſuur heldus rohkeſte tunda olnud, et kül mitto koggoduſſe liiget nagu tuimad ja holimatta Piibli koggoduſſe asja poleſt näitwad ollewad, ja mitte üks ainus ep olle nende 24 ſeltſi heidnud, kes Piibli koggoduſe liikmed on, ja neiſt ki monned wägga leiget on. Siiski on Issand omma tööd ſallajas korda ſaatnud ja näitnud, et temma woib innimeste ſüddamed ja mötted omma tahtmiſe järrele kõnada. Seſt ennam ja ennam ni üllematte kui allamatte majades petakſe kodduſed luggemiſſed ja ſaab Jummala ſanna iggapäwaſeks hinge toiduſeks prugitud. Ka mitmeſt kuſt ei woinud möttelda ſadetakſe rahha, et kül innimeste kartuſſe pärraſt ſüddame mötted jäid tunnistamatta, ja monned, kes koggoni wastaſed ollid, ja teotaſid, kiitwad nüüd Piibli koggoduſſe tööd wägga heaks. Sepärraſt jägo neile toeks ja römuſtamiſeks Issanda ſanna 2 Korint. 12, 9: „Sulle ſaab kül minno armuſt: ſeſt mo wäggi ſaab nodruſſe ſees täit woimuſt. Sepärraſt tahhame paljo ennam omma nodruſſe ſees kitelda, et kristuſſe wäggi meie ülle woiks warjada". Ja Issand, ſe wäggew mees ärratago ikka en-

nam hingesi, tedda armastama, nenda kui tüdruk kes omma kihhelkonna Piibli koggodusſele ſuurt ja rohket andi toi, agga ſiiski teistele ka weel ommaſt piskuſt ſowis. Üllepea on 75 rub. 43 kop. höb. rahha ſisſe tulnud ja 49 rub. 40 kop. wäljaantud, et 26 rub. ja 3 kop. järrele jänud. Sel 29 Noja kuu päwal peti Piibli pühha ja Martna öppetaja teggi jutluſt. Ärramüdud ja ärrakingitud on 5 ſakſa ja 8 maa-kele täit Piibelt. ja 36 maa-kele uut Testamenti.

19) **Wiggala kihhelkonna** Piibli koggoduſe on 40 liiget ja pühhitſiſid teiſel Kriſtusſe tullemiſſe pühhal Piibli pühha. Neil on 39 rub. 79 kop. höb. rahha ſisſe tulnud ja ſeſt 10 rub. wälja antud, et 29 rub. 70 kop. järrele jänud. Ärramüdud on 1 ſakſa ja 3 maa-kele täit Piibelt ja 49 uut Testamenti, ja ärrakingitud ſaid 10 täit Piibelt, 10 laulo ramatut, 31 katekismuſſe ja 12 A-B-D ja 39 weikemat ramatut.

20) **Karruſe kihhelkonnas** on 9 täit Piibelt, 33 uut Testamenti ja 3 Taweti laulo ramatut ärramüdud; 12 täit Piibelt ja 2 uut Testamenti on wäljalaenatud. 71 rub. 54 kop. höb. on ſiſſe tulnud ja ſeſt 60 rub. 4 kop. wäljaantud, ja 11 rub. 50 kop. Tallinna Pea-Piibli-Koggodusſe kätte läkkitud.

21) **Martna kihhelkonnas** on 17 täit Piibelt ja 2 uut Testamenti ärramüdud, ja 1 Piibel ja 3 uut Testamenti ärrakingitud. 34 rub. 48 kop. on ſiſſe tulnud ja ſeſt rahhaſt 33 rub. 40 kop. wäljaantud, et 1 rub. 8 kop. järrele jänud.

22) **Riddala kihhelkonnas** pühhitſeti 24 Mihkle kuu päwal Piibli pühha ja Pöhaleppa öppetaja teggi jutluſt. 66 Piibli koggoduſe liiget on nüüd. 34 rub. 34½ kop. höb. on ſiſſe tulnud ja 34 rub 20 kop. wäljaantud, et 14½ kop. on järrele jänud. 16 täit Piibelt ja 10 uut Testamenti on ärramüdud ja 6 uut Testamenti on ärrakingitud. Iſſand andko armuſt, et Temma pühha ſanna majades ja ſüddamettes ikka rohkeminne woiks kaswada ja wal-

mistaks temmale üht rahwast, mis walmis on tedda tenima pühhitsusses ja öigusses temma mele järrele.

23) **Niggola kihhelkonna** öppetajat on mitto kord pallutud, neid pühha kirja tükkid nimmetada, mis keigesündsamad on iggapäwaseks luggemisseks, et sest woib tunda kuida luggijad sowiwad Jummala sanna luggeda omma hinge jädawaks kassuks ja selge tähhele pannemisega. 3 täit Piibelt ja 2 uut Testamenti on ärrakingitud ja 18 täit Piibelt ja 3 uut Testamenti ärramüdud. Sel 17 Mihkle kuu päwal pühhitseti Piibli pühha. 32 rub. 2 kop. on sisse tulnud, 28 rub. 50 kop. wäljaantud, ja 3 rub. 52 kop. järrele jänud.

24) **Pöhhaleppa kihhelkonna** Piibli koggodusse jäuks korjati kokko 116 rub. 88½ kop. höb. ja sest rahhast sai wäljaantud 103 rub. 80 kop. höb., ja on järrele jänud 13 rub. 8½ kop. höb. Pühha kirja ramatuid on lautud 17 täit Piibelt ja 56 uut Testamenti, ja wälja laenatud on 59 täit Piibelt ja 8 uut Testamenti! — Üks tüttarlaps, et temma kül waene ja riettest temmal ka pudust olli, ei noudnud neid, kui temma hea tenistusse sisse sai, waid ennemine Piibelt, mis temma jo leri aiast olli wägga iggatsenud. Teine tüttarlaps, alles 8 aastane, satis omma issaga, kes ka Piibli koggodusse abbilisseks liikmeks heitnud, 1½ kop. Piibli koggodusse jäuks, ilma kahhetsamatta, et olleks sedda rahha nu wisil woinud raiskada. Joulo ösel ollid seal luggemisse maias monne kuse puud künlattega walmistud, ja mitmed armastuse annid ollid ka jure pandud, ramatuid ja leiwa kakkusid lastele römuks ja ärratamisseks: siis leiti ka 1½ rublane suure höbbe rahha tük selle armsa tüttarlapse jäuks, et tähhandaks need 1½ kop. saawörra Mark. 10, 29. 30 — agga last ennast ep olnud mitte seal: koddo olli wägga paljo toimetada, et ei sanud kassso wannemattega tulla! Kül laps römustas wägga selle illusa rahha ülle, agga siiski ei piddanud kaua omma käes, waid näddali pärrast läks temma kirriko jure ja lunnastas sure trükiga täit Piibelt ja sai weel 10 kop. taggasi. Laps ütles: kas peaksin kül ühhe kuu aegas ramato sama läbbeloetud? agga mul ep olle paljo aega, mit-

meſuggnſed maia toimetamisſed on minno holeks". Jſſand önnistago ſedda luggemiſt ja andko, et ſe ramat woiks lapſele ka ni ſureks kasſuks olla, kui temma iſſa iſſale olli, kes omma 5 poiale ja 4 tütrele muud ühtegi ei jätnud järrele kui wanna Piibli ramato, mis ni wägga kullunud olli, et ei ſannud arro, kas piddid Taweti laulo ramato 37, 25 wanna ehk ue Testamenti ſeeſt otſima. Ja et kül iſſal polnud lastele ühtegi warra järrele jätta; ſiiski jäi temma önnistaminne neile, ja Jſſand iſſe ſatis, et lapſed ſaid hea leiba otſa peale, ja kergema ello ſeiſusſe ſisſe. Oh et meil usko olleks ja kindlamat lotuſt Jſſanda wäggewa armo peale! Siis olleks ükskeik, kas meie koppekaid ehk rublaſid korjame; kui meie agga truid tenrid ja ſullaſed olleme, kes heal melel omma Jſſanda tahtmiſt tewad. Ja ſe on temma tahtminne, et keik peawad uſkma ja önſaks ſama, et ka need hinged, kes mailma orjusſe al öhkawad, ſaaksid Jeſusſe jure kutſutud ja juhhatud kui temma kibbeda risti ſurma palk. Agga meie olleme ni laiſad ja moistmatta ja uſkmatta, et panneme käed ſülle kas kartusſe pärraſt innimeste eeſt, kas lihha laiskusſe pärraſt, ja ei kule Temma pühha ſanna nomimiſt, mis ütleb: et keik pühha kirri on Jummalaſt ſisſe antud ja ſadab kaſſo öppetusſeks, nomimisſeks, parrandamisſeks, juhhatamisſeks, mis öigusſes on, et üks Jummala innimenne woiks täiesti kölbolinne ja keige hea töle täieste walmistud olla". — 2 Tim. 3, 16. 17.

Hapſalo linna Pea-Piibli-Koggodusſel on nüüd 21 liiget, kes aastaſed annid makswad, ja on neil üllepea rahha olnud 196 R. 30 Kop. höb.; ſeſt on wäljaantud 118 R. ja on järrele jänud 78 R. 30 Kop. höb.; 16 täit Piibelt ja 39 uut Testamenti on lautud, ja 14. Küünla kuu päwal ſai ka Piibli pühha pühhitſetud.

Noh, armas ſöbber, ſinna olled nüüd luggenud, kui mitto pühha kirja ramatuid on oſtetud ja kingitud ja laenatud, ja ſe keik on ſündinud ühhe ainſa aasta aial: ſinna

loed ka, kui paljo rahha Piibli koggodusse noudmisse tarwis on kokkopandud ja jälle wäljaantud; on ka paljo Piibli koggodusse liikmeks heitnud, armastusse pärrast Jssanda Jesusse ja omma wendade wasto: arwa nüüd järrele, mis kasso ja ossa leiad sinna sest, mis sinna lubbad tehha? Minne omma kambri isspäinis ja selleta sedda asja sallaja omma Jssandaga. Amen.